

Festtale til nybyggerne i Fiskviklia Strømssalen 1. august 1987

Av Rakel Nordseth

Det er lenge sia je bestemte meg for at je ville seja nå idau da vi feirer oss sjøl. Det har téke meg lang tid å bestemme meg for å snakke om det je har hatt og fremdeles har lyst til å snakke om. Je har nølt lenge med å heve stemmen i denne forsamlingen av mennesker fra begynnelsen av mitt liv, fra min fortid. Men je klarer ganske enkelt itte å la være å fortæl dø — mine foreldre og søskjen, mine lekekamerater fra barndommen, mine ungdomsvenner og mine ukjente, nyoppvokste av hva 50 års Fiskvikli har gjort med *meg*, ført til for meg. Hva je, som én av de først- og faktisk enestefødte generasjons 14-onger ble for slags menneske.

I kveld vet je å je skar prate om. Je har tenkt å gjøra dét som je lærde tå sosialantropologibøkene mine at andre folk gjør når dem jubilerer. I mange andre kulturer rundt om på jordkloden, der *vet* dem at folk blir «borte» først den dagen ingen lenger snakker om dem.

Skoleklasse på seterbesøk på Fiskvikrokkdalen.
1. rekke fra v.: Kai Hagen, Kjell Ola Øien, Hall Øien, Solveig Aasbrenn.
2. rekke fra v.: ?, Arne Dahl, Olaug Aasbrenn, Aslaug Øien.
3. rekke fra v.: Ranveig Aasbrenn, Birgit Nordseth, Signe Karin Hagen.
4. rekke fra v.: Gunnar Øien, Odd Rotbakken.
5. rekke fra v.: Bjørn Brennodden, Aashild Birgit Aasheim.
6. rekke fra v.: ?, Ingrid Grete Sjøvik.
Bakerst fra v.: Reidun Nyberget, Karen Øien.
(Repro: Musea i Nord-Østerdalen, 1987, 37668)

Når ingen lenger husker dem og kan førtæl om dem og livet deres. Det gjør ingen forskjell at vi dør — dét må vi æille — seier slike kulturer. Det som derimot gjør noe for vårt liv på jorda, dét er at vi blir husket for det vi prøvde å gjøra og det vi etterlot oss de oppvoksende generasjoner. Derfor må de som er gått bort bli snakka om. Og derfor har disse folkesлага innstifta tradisjonen å minnes de døde med en stor folkefest én gang i året.

Det er derfor jeg hever stemmen i denne forsamlingsa i dag. Sjøl om je vet at det å snakke om de som er gått bort, det vekker opp savn og sorg i oss. Men je har nå for vane stadig vekk å tru at dét itte er det verste som rammer oss. Je har vent meg tel at savn og sorg og tårer, det hører med tel livets mangfoldighet — og at vi hadde stått oss på å lære litt på andre folkeslag åssen dem ordner seg i forhold tel de som er gått bort.

Je synes itte det går an å feire Fiskviklia uten at de som dro oss æille oppi her, blir prate om. Je kjem tel å gjøra det på min egen, meget personlige måte. Andre ville ha snakka om andre sider. Og så er je nødt tel å minne dø på at det er en 5-åring, en 7-åring, en 13-åring som låner orda tel stemmen min. Nåen på dem som er borte kjinte je dårlig, nåen mindre godt, andre godt, synes je. Sjøl er je fødd i 1942, 5 år etter at dø dro oss oppi her, og midt under krigsagnarokket som rammet æille.

Je vaks opp milla Vestlund og Norheim, grovt sett. På Vestlund var rene eventyret. 'A Hildegunn kokte jittost, og det gikk an å få være med 'a Haldis og 'a Anne og 'a Rønnaug å mjølke jittene nåen gonger. I benken ved kjøkkenbordet der sætt'n Alfred og erte meg og prusta og smålo. Alfred hadde nesten hele tida nåe morosamt å seja å oss onga, sjøl om'n var sliten og trøtt. Han brukte stavten tel å prøve å fange oss med. Han spørte med oss og hadde alltid en kommentar åt oss onga. Dette huser je'n Alfred for med stor glede.

— Men je vet itte om'n lo da 'a Birgit eiller je 'inn æfta kløppte tå'a Halldis begge flettene! Vi friserte innainnen vi! Je tel gagns, som vanlig.

På Norheim var det andre stellet je vaks opp ved siden tå heme og på Fiskvik. Je gikk bakveien, så å seja, milla heme og de andre stella. Benveien, som nå er grodd att omtrent hele veien. 'A Aslaug huser je for den mildheta ho strålte ut til oss fræmne. Vi følte oss itte nåe særlig fræmne, forresten. Ho diske opp aillt ho hadde samtidig, og det å drikke lakkaffen hos 'a Aslaug, det betydde at det aillti' vart gode kaker på bordet om mårån. Og nå 'a var heme hos 'a mamma og'n pappa, da fekk du itte ta fram så mye som 'inn sokkerbit åt'a 'inngång. Aillti' travel, men itte når du kom på besøk med foreldra dine. Da hadde 'a ti'.

Hainn Ole har je lerd å kjinne først de seneste åra, etter at'n fløtte ned åt'a Kjellfrid. Hainn Ole suste hematt på mopeden sin om æftæa, og je trur nok je var ganske redd'n i barneåra. Hadde hainn sagt at det var nåe vi itte fekk løv tel, ja, da trur je vi sjeldan gjorde det likevel — slik vi gjorde med de fleste forbuda vi fekk. I dag er je glad for at je fekk kjint'n Ole som voksen, som den samfunnsengasjerte personen han var.

På Olstad var je lite som onge, trur je. Grunnen til det er sjølsagt at der bodde det 'inn hel hurv med gutter, som vart større og større og flottere og flottere. En av disse mine tidlige oppvoksende unge menn, var Kjell Ola. *Dere* mistet ham, *jeg* mistet ham, Ola, bror min, mistet ham; sammen med'n Ola Petter, hainn Pet, som'n hette. Sjøl om det er et helt lite liv sia, omtrent 20 år sia vi mistet dem, savner jeg vel disse mest i dag, kan hende.

Hainn Ola Øien var, ved sia åt'n Alfred, humoristen i min barndom. Latteren *hass* kainn je fremdeles fremkalle i minnet. Når 'a Sidsel, søstera mi, skulle døpes, og'n onkel Kåre på Fiskvik skulle forevige døps-ongen og fæddera, ja, åkken trur du da står midt

på bildet — under bildet då Kong Oskar-familien som vi hadde hengendes på veggen inni innerste stua? Han smiler sitt breieste smil! Der står'n Ola Øien, og *slik vart'n* Ola fædder å'ta Sidsel — sjøl om ingen hadde hatt vett tel å invitere'n oppåt døpefonten i kjerka!

Solås, bruket til Olga og Peder Mistereggen. Eldhuset i midten.

(Foto: Musea i Nord-Østerdalen, A. Spangen, 1987).

Hos'n Peder og 'a Olga der var je nesten aildri. Bortsett frå at å drikke lakkekaffe hos'a Olga i eldhuset om sæmmra, det var om itte einda bærre enn hos'a Aslaug. Eldhuset hennes Olga er nåtå det vakreste je huser frå Fiskviklia om sæmmærn. Der var det renvaska, der lufta det vidunderlig kok-såpe og grønnsåpe, der lufta det bakst, og der var det kritkvite gardiner og duker og kniplinger og heklerader. Og blomster! Eldhuset hennes Olga bestemte for alltid min hang tel det vakre. Og så de kakeboksa! — Hainn Peder hadde je respekt før, trur je. At'n var så stille, sa så lite. Det vart tel at je saitt på vøkassa og smugsåg på'n. Prøvde å finn ut å det var hainn *itte* sa, trur je.

Og *dét* hadde je lang, lang trening med hemænifrå.

Å sitte og sjå eitter om det går an å sjå å dem sitt og tenkje på. Sitt å fundere på, sitt å spikkulere på, som dem kaille det. Je kainn huse'n pappa mest slik. Som'n Peder sa'n itte så mye. Når vi torde å spør'n å'n satt slik og tenkte på ettersom vi vaks tel, ja, da sa'n at'n saitt og spikkulerte på åssen 'na æsj-jakta ville bi, om na regnskura hadde ødelagt høyet, om 'a Trulte snart fekk løpeti', om'n Ola kom att i juli, om det vart regn i mårå — og så videre, og så videre. Hainn pappa vart sitt på som «nåe rart», følte je, i Fiskviklia. Da je vaks opp lurde je følt på å aille sa' myta om'n egentlig betydde, egentlig dreide seg om. Far *min* kom att med nåen då de første banana som kom tel Rendal'n etter krigen — som far din og far din gjorde! Han kom tuslende gjennom vestsola ut av hemmyra i Rokkdal'n om sæmmærskvelia: med kjøpebrød, 'inn sjokoladebit og *aillt* ainna godt i ryggsekken. Det var et Eventyr, trur dø i dau! Nei, — det var itte dét. Det var barneår i Fiskviklia! Fedre med ryggsekka fulle av eventyr og goder. Min far *er* — (sjølsagt aille mine søskensbarn som sitt her i kveld) — den mest rettskafne og den mest rettferdige mann je kjinner. Til dags dato! I *mine* øyne tilhører han *dén* generasjonen menn — i likhet med resten av fedregenerasjonen i Fiskviklia — som *je* ønsker som målestokk på et samfunnsbevisst menneske: Det å leve etter det en hevder: Likhet, rettferdighet og rettskaffenhet; — overfor *aillt* og *aillé!* *Dét* er 30-års generasjonens menn for meg. Og det er *klart* at de ble *min* målestokk — *min* far, våre fedre. Bureiserne rundt 14-tailla, som'n onkel Ingvald klore fast framtidshåpa våre tel i 30-åra. Takk skar du ha, onkel Ingvald! Til lykke med dagen, seier je bære!

Og hvis itte aille nå har skjønt å je kjem frå, og at je derfor prate om det som je gjør, om de som er gått bort, så skjønner dø sikkert at je hele tida har prate om'n Leif. Je skar også i dag seia høgt at je endelig har tilgitt'n at'n itte orke å leve lenger — for *min* skyld. Så

vet je da også etterhvert, at det å avslutte livet sjøl, dét er sjølve *livsbe-jaelsen!* Det er å seia at når je *itte kainn* få fullverdig liv, da vil je itte leva lenger. Så det er tå far min at je har lærd å sette så ukuelig pris på livet — *aillt* liv, alles liv.

Vi vart drilla i ærlighet på Nordset. Derfor, blant anna, førtæl je hele verda åkken far min var; å'n gjorde, åkken hainn var og vart. Je gjør det såmmå om 'a mamma, sjøl om 'a itte liker det nå' særlig. Je førtæl hele væl'a at Fiskviklia vart «etablert», som det heter idau, skapt gjennom såkalt «tiltaksarbeid i distrikte-ne», som det heter, fordi *min* mor kom til Rendal'n som niåring — og allerede *da* som outsider når 'a kom, og møtte far min, husmannssønnen, den eldste — og vakreste tå dem — outsideren som levde barne-

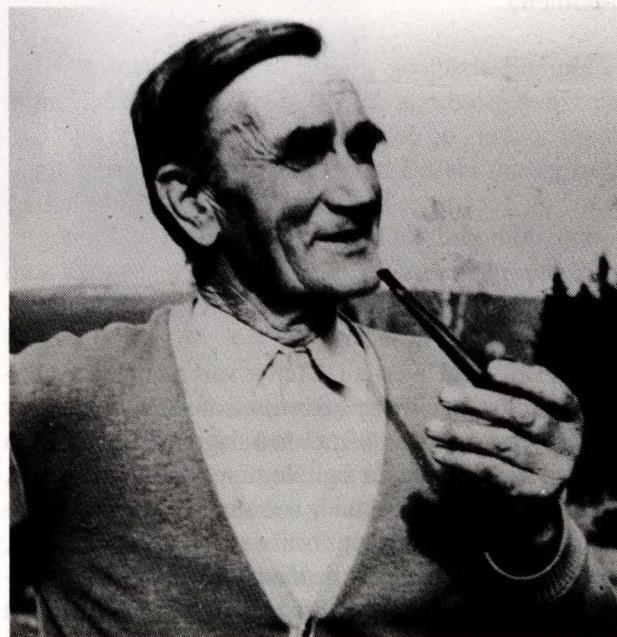
åra sine med væssgrøt, tømmerhøgging og endeløst slit — og som opplevde at Nygaardsvoll og Einar Gerhardsen snakket om himmeriket! når de snakka. For det var et *helt* himmerike mellom det mine foreldre, dine foreldre, våre foreldre opplevde og det som vaks fram i den såkalte arbeiderbevegelsen i 30-åra. Fiskviklia: Landarbeiterne som vart jord- og skogbrukere — med Gerhardsen som politisk rettesnor! Det var *ingen* dårlig start på livet å vekse opp i nybyggermiljøet. Vi fekk det inn med teskje.

Dette er *min* far. Det er din. Det er våre fedre. Retferdighetens fedre. Je skulle ønske dem grodde ut av jorda i dag også, dessa fedra!

Kolbjørn Hagen, som i likhet med'n Alfred og'n Ola Øien, aillti' spørte med øss når'n kom eller vi var

Sigrid og Kolbjørn Hagen med barna Kolbjørn, Gunnar og Signe Karen.
(Repro: Musea i Nord-Østerdalen, 1987, 37686).

Kolbjørn Brennodden.
(Repro: Musea i Nord-Østerdalen, 1987, 37700).

der. Hainn Kolbjørn prøvde å seitte oss fast, spør kinlige spørsmål som'n itte umiddelbart visste om'n visste svaret på. Hainn ærte oss på 'inn måte tel å finn ut ting, finn ut om dét og dét var saint — virkelig! Til å søke kunnskap. Han Kolbjørn hadde det aildri før travelt tel en replikk å oss. Hainn ærte fram kunnskapslysta vår, syns je. Og slik er det je huser den andre Kolbjørnen òg. Hainn på Kolbjørnrud. Der var je òg veldig lite, trur je, sjøl om je hadde 'a Katti og 'a Åse som medsammensvorne i deler av livet mitt. Men der òg hadde dem 'inn hel hurv med gutonger, vaksne og oppvoksende menn som ble mine aller, aller første «kjønnsobjekter», ville det ha hett i dag, trur je. Så der holdt je meg litt unna. Hainn Kolbjørn kom nå heldigvis ofte innom heme, så je fekk nå likevæl sjå og høre'n innimella.

Hainn Karsten og 'a Lilly er det bære så vidt je huser. Men je *huser* at dem hadde fjøset sitt på den andre sia tå bekken, og det undra meg fælt at det sto *dér!* Underlig dum plass å ha 'itt fjøs, syns en 7-åring åpenbart. og det trur je kjyn dems syns òg. I aille faill så rømte dem midt på blanke vinternatta i 20 kuldegrader, så'n pappa trudde det var en hel æsj-skokk som gikk neri veien 'inn kveld! 'A Lilly huser je fordi je ønsket så inderlig at je hette det sjøl, en periode: Eller Rakel Lilly da i hvertfall. Men je vart nå hetendes Rakel, etter 'a «bessmor på Røros», som 'a hette. Ho var oldemora mi. Je skar førtael dø å slags *morsgenerasjon* vi hadde i Fiskviklia òg. Rettferdighetens kvinner, rettskaffenhetens kvinner, omsorgens kvinner, solidaritetens kvinner. Det er *min* mor, det er *din* mor, *våre* mødre. For *dette* er de mødre som *skapte* de kvinnene som i vårt århundre har kjempet for kvinnersrett og barns status i vårt århundre. Det er kan hende fremdeles nåen tå dø som syns je blir litt masete når je prate om slike fenomener og hendelser i våre egne liv. Og je

skar heller itte prate om dét. Je skar bære førtael dø at det er bureisingskvinnene, *våre* mødre, som *skapte* ungdomsopprørerne, atom-motstanderne og kvinnekjennetegnene på 60- og 70-tallet! For dette ble faktisk et av de viktigste kjennetegnene på *min* generasjon: vi som er de førstefødte fiskvikliinger. Je syns dø gjorde en bragd, je, æresgjester i kveld! Je er temmelig glad før deinn jobben dø gjorde før oss, og derfor var med og bestemte små og faktisk STORE begivenheter i vårt århundre.

*Odd Ivar Nyberget, Sigurd Harald Fiskvik.
(Repro: Musea i Nord-Østerdalen, 1987, 37696).*

Heller itte på Bekkevoll rente je ner dørstokka. Der var je kanskje ailler minst i barndommen. Je byner å lure på om itte også dét skyldes at der fantes det oppvoksende menn, min generasjons menn, de første menn je kjinte. Dessuten var je aillti' litt redd før'n Marius, av en eller annen grunn. Je vet einda itte helt åffør. Hainn Marius var morsk, syns je je huser. Men

• 1. rekke fra v.: Kjell Ola Øien, Åse Nordengen, Karen Ellen Brennoddens, Gert Harry Brennoddens.

2. rekke fra v.: Bjørn Brennoddens, Per Nyberget, Edvard Øien.

(Repro: Musea i Nord-Østerdalen, 1987, 37683).

til gjengjeld var'a Oddbjørg sjølve morsfrodigheta for meg. Rolig og stille og snill så'a ut — og morosam.

Oppå Veum derimot, der var je gjest i en hektisk del av livet mitt. Der var det spennendes å være de gonga

vi fekk væra helt før oss sjøl oppå. Det gikk an å leke innadørs på Veum: der var det «sandkasse» på loftet, så å si — av sagflis. Nydelig å trø i med små 7-årsfötter 'inn sæmmærsdau! Men vi fekk itte romstere der oppå så mye vi ville, heller. Tidlig visste je om tittelen på ei berømt bok som hette «Varg i Veum». Je forbainnt nok Veum med varg like utafør fjøsdøra, like utafør skaukainten. Og je ville *itte* gå hematt ælene derifrå eitter at det hadde vørte mørkt! Je trur itte det var førdé je var redd'n Tormod og 'a Magnhild. Je trur je var litt

sint på dem. Sint før at dem hadde seitt seg tel så førbainna langt oppi granskauen! Det var nemlig et helt lite helvete å være 7 år og vasse i nysnyn helt oppi Veum med posten, skar je førtæl dø. Det er det ingen då øresgjester som har prøvd: Å være 7 år og stabbe i nysnyn med aille Østlendinga og Hamar'n sent om kvellen!

Je hadde basar da je var lita, je òg, sammen med de andre 14-onga. Vi sendte penga våre tel Norsk Riks-kringkastings gavefond for radioapparater: Ønskekonserten. 'Itt populært program før oss aille. Og gjett åkken som bestemte å de små jintonga ønska seg av melodi. Det var ikke Prøysen eller Hakkebakkeskogen eller andre barneviser, må du tru. Nei, det var'n Tormod som bestemte å vi skulle ønske oss! Så vi sendte penga våre tel Oslo og ønska oss «La Complacita» vi. Det var'n Tormod som bragte tangoen inn i våre liv. Ingen dårlig kulturballast å få med seg.

Og hvis ingen *nå* har oppdage at je nå lenge har prøvd å være dø som dro oss aille sammen oppi 14 og riste oss sammen der, samtidig, med 'innainnen og med dem som var der da dø kom drassende: Dem på Fiskvik, på Moen, på Rotbakken og Holen, Åsbrenn, Støa og Ås. Dem må ha sitt gænske skeptiske ut i ansikta sine aille sammen da dø kom!

Det er ganske nøyaktig 50 år og 'inn sæmmær sia våre øresgjester i kveld undertegnet kontrakten og dermed beseglet alle liva våre. Det er mange je ikke har nemnt då dem som er borte. Je har villet gi dø nåen muligheter tel å huse dem som *itte* er her idau. Hedre dem og seja: Takk før at dø dro oss oppi granskauen rundt 14-tailla. Optimista i vårt århundre. Syns je sir dø i førstninga! 5 300 kroner, tøre nævær og 'inn nedhøggen skautapp!

«Det er så vakkert her», sa je ofte åt'n pappa. «Det går ikke an å lævæ då vakker utsikt!» sa'n tørt. Je syns je sir dø. Dø var nåen fine nellika. Je huser dø nok! —

Nybyggerlivet behøver ikke *je* å læsa meg tel åssen var, eller rese tel Amerika før å oppleve. Nybyggerlivet og innfløtterlivet kjinner je ut og inn og på kroppen. Vi 14. Vi *levde* nybyggerliv midt i Østerdalen vi på 30-, 40- og 50-tallets Norge. Det var på tide vi fekk opp att stubb-bryter'n sør på Kanalen att! Det var på tide å få sagt å glad je er, vi er, for aille de tonge taka dø måtte ta før oss. Vi tok mange sjøl òg, forresten. Men å vekse opp her, det førde tel for meg 'inn evigvarende konflikt: nemlig stadig vekk ønsket om å bo här eneste dau på Nordset, og ønsket om å ha tilgang til de «goder» som i våre da'er mer og mer blir konsentrert i byområda våre. «Redd distrikta», seier dem! «Redd mors- og farsarven vår», seier je!

Je skar slutte snart nå, sjøl om dø vil legge merkje tel at det er mange som har gått bort som je *itte* har nemnt. Dem skar je prate om ved neste jubileum. Og sjøl om vi aille *vet* at vi kjem tel å miste våre nærmeste, våre kjærester, så sir det ut tel at vi aildri klarer å forberede oss på det. Det kjem før brått på oss. Je er derfor uendelig glad før at je var heme før i sæmmær. Je er glad før at je fekk sjå åt'n onkel Paul på Moen. Je vart mer og mer glad i'n onkel Paul ettersom åra har gått. Je skar telstå at det var før at'n vart så veldig lik'n pappa ettersom hainn vart eldre, syns je. Sjølsagt er òg grunnen det at'n onkel Paul var så omsorgsfull mot meg. Spesielt da je bodde i Fiskviklia 'inn iskald vinter for nåen år sia. *Hainn* kjørde ut 'na fine bilen sin här eneste gong 'na vrakbare min hadde gått tel blokberg. Je skar sørge for å prate om'n onkel Paul òg — slik je skar fortsette å gjøra med alle dem i Fiskviklia som har gått bort — i mange, mange, mange år framover!

Je skar slutte her. Men før je slutter, så skar je takke dem som har dreie oss oppi her i dau. Det har vore fantastisk! Et eventyr! Først og fremst 'a Anne Lise, som

Sammenkomst på Fiskvikrokkdalen.

1. rekke fra v.: Sigrid Hagen, Kollbjørn Hagen, Lilly Hagen, Hildegunn Fiskvik, Halvor Fiskvik, Karsten Øien, Oleanna Nyberget, ?, Melvin Nyberget.

2. rekke fra v.: Bjarne Simensen, Oddny Simensen, Armand Simensen. Mellom Oddny Simensen og Armand Simensen: Karen Øien. Mellom Bjarne Simensen og Oddny Simensen: Ola Øien. Bakerst: Ingvald Nyberget ved sida av ?.
(Repro: Musea i Nord-Østerdalen, 37666).

tok initiativet for nåen år sia, og skrev 'itt brev åt meg.
Je trur itte du fekk nåe svar, Anne Lise. Første gongen
je lufta strøtanka om denne dauen, det var sammen

med'n Gert Harry og'n Bjørn. Dem kom 'inn æfta tuslende øver vollen i Rokkdal'n. Vi drakk kaffe på stenhylla i vestveggen, og begynte sjølsagt å prate om det

som har være. Takk skar du ha, Olav. Takk skar du ha, Odd Ivar, og takk skar du ha, Vesl-Kolbjørn! Je har att 'inn blomsterkvast. Denn har je tenkt at'n Alfred og 'a Gunnhild skar få. Je har itte tal på aille de tjenesta je òg har fått tå'n Alfred — og som sjølsagt har ført tel at'a Gunnhild fekk litt mindre tå'n!

Før je slutter med å ære dø som gjorde liva våre mulig oppi Lia rundt 14-tailla, så skar je gi dø *skylda* før det meste å je sjøl vart: opprørstrangen min, trangen min tel 'inn verden der rettferdighet og rettskaffenhet rår, lysten min tel å forstå og søke kunnskap, og tel at det som *er* skakkt, det *skar* rettes på; — enten det er 'inn skigard eiller 'inn kubås *eller* det er forholda for menneskje på jorda. Je vart nå 'inn gong «urokråka frå Fiskviklia» — og det har je tenkt å fortsette med. Derfor: Takk før at dø gjorde livet , liva våre mulig i 30- og 40-åras armodige Norge. Je syns det er lett å hedre dø før de arbeidsmenn og de arbeidskvinner som vi fekk som våre opphav. Je er temmelig stolt over dø, skar je førtæl dø. Stolt over opphavet mitt.

Takk skar dø ha aille sammen!

Bureisere i Fiskviklia

Av Odd Nytrøen

G.nr. 6, br.nr. 16, Brattli.

Brukere:

1. *Ingvald Torvaldsen Nyberget* fra Fiskvikmoen (6-11) f. 1910, g. 1932 med Oleanna Ragnvaldsd. Hornset fra Møllerstua (19-4-B) f. 1913.

Barn:

1. Ester f. 1927.
2. Trond f. 1929, d. 1957.
3. Solvår f. 1934.
4. Aase f. 1941.

G.nr. 6, br.nr. 16, Brattli.

Brukere:

1. *Ingvald Torvaldsen Nyberget* fra Fiskvikmoen (6-11) f. 1920, g. 1932 med Oleanna Ragnvaldsd. Hornset fra Møllerstua (19-4-B) f. 1913.

Barn:

1. Kåre f. 1932.
2. Per Morten f. 1934, g. 1957 med Astrid Birgit Erlingsd. Aasheim (7-18) f. 1937.
3. Ruth f. 1936, g. 1960 med Magnus Magnesen Nordengen (9-22) f. 1932. Til Oslo.
4. Odd Ivar, f. 1939.
5. Inger Lise f. 1949.
6. Kari f. 1954.